

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Коваль А.В.

студентка,

Академія адвокатури України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В ЄВРОПІ

Право на захист від дискримінації є одним із фундаментальних прав демократичної держави, яке означає не тільки однакове ставлення до осіб, що перебувають в однакових умовах (пряма дискримінація), але й різне ставлення до осіб, що перебувають у різних ситуаціях (непряма дискримінація). У першому випадку до особи ставляться у менш сприятливий спосіб, у порівнянні з тим, як ставилися чи могли б ставитися до інших осіб у подібній ситуації, і причиною такого ставлення є наявність у цієї особи певних характеристик, таких як стать, сексуальна орієнтація, релігійні віра, раса, колір шкіри, національне чи соціальне походження, приналежність до певної національної меншини. Другий випадок має місце тоді, коли на перший погляд нейтральне положення, критерій або практика ставлять особу певного расового чи етнічного походження у конкретне несприятливе становище порівняно з іншими особами [1]. Термін «дискримінація» походить від латинського слова *discriminatio* (розрізнення) і означає обмеження чи позбавлення прав певних категорій громадян за вище перерахованими ознаками.

На даний момент, проблема неоднакового ставлення існує у Європі, і з огляду на останні події, а саме наплив мігрантів з Сирії, буде розвиватись далі. Передумовами дискримінації в країнах Європи можна вважати політику даних держав по відношенню до держав, які були колонізовані або зазнали втручання. Проте, варто також зазначити, що хоча в Європі і не існує єдиної системи боротьби з дискримінацією, насправді ж вона складається з багатьох компонентів, які забезпечують повагу до принципу рівності. Саме тому, можна говорити про значний спільний доробок країн Європи у сфері протидії дискримінації.

Таким чином, заборона дискримінації передбачена у багатьох документах Ради Європи, зокрема статтею 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує рівність у здійсненні основних свобод, передбачених цим актом [2]. Грунтуючись на постулаті про рівність усіх людей, це положення, на відміну від статей частини першої, яка стосується «прав і свобод», не проголошує якихось прав, а встановлює правило щодо здійснення прав, зазначених у статтях 2-13 Конвенції, що полягає в принципі недискримінації. У 2000 році був відкритий до підписання Протокол № 12 до Конвенції. Він розширює заборону дискримінації і створює гарантії рівності у користуванні будь-якими правами, включаючи права, передбачені

національним законодавством держав-членів. Станом на сьогодні цей Протокол ратифікували далеко не всі держави – члени ЄС. У пояснювальній записці до Протоколу зазначено, що його завдання полягає у посиленні захисту від дискримінації як основної складової гарантій прав людини. Протокол став результатом обговорення шляхів забезпечення, зокрема, гендерної і расової рівності. Важливі положення передбачені також у Європейській соціальній хартії в редакції 1996 року: право на користування рівними можливостями, право на рівне ставлення у питаннях зайнятості та вибору професії, а також право на захист від дискримінації за ознакою статі 3 [1]. Положення про захист від дискримінації містяться в Рамковій конвенції про захист національних меншин, Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, а також Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів. Гарантії захисту від пропаганди дискримінації передбачені також Додатковим протоколом до Конвенції про кіберзлочинність.

Ще одним важливим досягненням у забезпечення принципу рівності є прийняття Антидискримінаційних директив Європейського союзу. У 2000 рік були прийняті дві директиви: Директиви про рівність у сфері зайнятості, що ввела заборону дискримінації у сфері зайнятості за ознакою сексуальної орієнтації, релігійних переконань, віку та обмежених фізичних можливостей, і Директиви про расову рівність, що встановила заборону дискримінації за ознакою раси та етнічного походження у контексті зайнятості, а також у питаннях доступу до системи добробуту, соціального захисту, товарів та послуг [1]. Ці директиви значно розширили сферу дії антидискримінаційного права ЄС і підтвердили тезу про те, що необхідною умовою повноцінного використання особами своїх можливостей на ринку праці є гарантії рівного доступу до таких сфер як охорона здоров'я, освіта, забезпечення житлом. У 2004 році, із прийняттям Директиви про гендерну рівність у доступі до товарів та послуг, заборона дискримінації за ознакою статі поширилася на сферу товарів та послуг. Однак обсяг захисту від статевої дискримінації не зовсім відповідає обсягу захисту за Директивою про расову рівність, оскільки гарантії рівного ставлення за Директивою про гендерну рівність у доступі до соціального забезпечення обмежуються лише сферою соціального забезпечення. Це означає, що її гарантії не розповсюджуються на систему добробуту в широкому розумінні, яка включає в себе соціальний захист і доступ до системи охорони здоров'я та освіти. Сьогодні заборона дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, релігійних переконань, обмежених можливостей і віку діє виключно у контексті зайнятості. Однак інституції ЄС тепер розглядають можливість поширити аналогічний за обсягом захист на сферу доступу до товарів і послуг [4; 5].

Не менш дієвим механізмом захисту прав людини у Європейському союзі є Хартія основоположних прав, де статтею 21 передбачено заборону дискримінації за цілим рядом ознак, які обговорюються на сторінках цього Посібника. Це означає, що особи мають можливість оскаржити законодавство ЄС чи національне законодавство, що імплементує положення права ЄС до національних правових систем, якщо вважають, що положення Хартії порушено [3].

Також, чимале відношення до захисту прав людини в Європі мають договори ООН, що містять антидискримінаційні положення (всі держави – члени ЄС є сторонами цих договорів): Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція проти катувань, Конвенція про права дитини. Крім того, деякі держави – члени ЄС приєдналися до Конвенції ООН про права осіб з обмеженими можливостями (UN Doc. A/61/611, 13 грудня 2006 року) [1]. Однак ніхто з них досі не приєднався до міжнародної конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їхніх родин договором в галузі захисту прав людини на рівні ООН є Конвенція про захист прав осіб з обмеженими можливостями 2006 року. Конвенція ООН про права осіб з обмеженими можливостями є першим документом про права людини на рівні ООН, що відкритий для участі з боку регіональних організацій. ЄС ратифікував її у 2010 році. У Конвенції закріплено широкий перелік прав осіб з обмеженими можливостями. Завдання Конвенції – гарантувати рівність у користуванні цими правами і створити ряд позитивних обов'язків держави з забезпечення цих прав.

Отже, принцип рівності у здійсненні прав людини нерозривний від демократичного ладу. Проаналізувавши основні європейські антидискримінаційні документи можна стверджувати про наявність ефективних механізмів боротьби з явищем дискримінації, а також про їх стабільний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, 2010 р. Рада Європи, 2010 р. Посібник з європейського антидискримінаційного права. – Українське видання: ТОВ «К.І.С.», 2013.
2. Жуковська О.Л. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст. – ЗАТ «ВІПОЛ», 2004 – 960 с.
3. Кись З. Проблемы дискриминации: правовые аспекты, международный опыт, украинские реалии / З. Кись, С. Шеремет. – К. : ВБФ, 2007. – С. 8.
4. Директива Ради 2000/43/ЄС від 29 червня 2000 р. про реалізацію принципу рівного ставлення незалежно від расової або етнічної належності // OJ 2000 L 180/22.
5. Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000р. про створення загальних стандартів на підтримку рівності в сфері зайнятості та праці // OJ 2000 L 303/16.

Мандель Р.Я.

аспірант,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЗАЄМОДІЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМАЛЬНОЇ І ФАКТИЧНОЇ РІВНОСТІ ІЗ ПРИНЦИПОМ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ

Утвердження принципу рівності є обов'язковою ознакою правової держави і важливим критерієм цивілізованості її правової системи. Цей принцип небезпідставно визнано людством важливою умовою і